Veileder til vannressursloven og NVEs behandling av vassdrags- og grunnvannstiltak

Publisert 07.04.26Sist endret 08.04.26

Vannressursloven skal sikre en bærekraftig forvaltning av vannet som en felles naturressurs. Dette er NVEs veileder til vannressursloven og behandling av vassdrags- og grunnvannstiltak. Den gir en oversikt over de viktigste bestemmelsene i loven, og forholdet til noen andre sentrale lover.

Denne veilederen er for deg som planlegger tiltak i vassdrag, jobber med vassdragsforvaltning, eller deg som blir berørt av et vassdragstiltak, og lurer på hvilke regler som gjelder.

Tiltak i vassdraget kan være vannuttak til alle formål, inkludert uttak av grunnvann, fysiske inngrep i eller nær vannstrengen, bygging av dammer, overføringer, nedlegging av gamle tiltak og midlertidige tiltak.

Denne veilederen erstatter NVE veileder 1/2021 (pdf) med samme navn.

Du finner hele vannressursloven på Lovdata.

Praktisk informasjon

I denne delen kan du lese mer om veilederen og generell informasjon om konsesjonsplikt og søknadsprosessen.

Du finner en forklaring av ord og uttrykk under definisjoner.

Hva handler veilederen om?

Vannressursloven skal sikre en bærekraftig forvaltning av vannet som en felles naturressurs. Denne veilederen handler om tiltak som berører vassdrag og grunnvann, og behandling av disse etter vannressursloven. Veilederen gir deg informasjon om behandling av ulike typer vassdrags- og grunnvannstiltak, hvordan du ber om en vurdering av konsesjonsplikt, og hvordan du søker om konsesjon. Enkelte typer tiltak kan *samordnes* med andre lover. Det betyr at NVE kan bestemme at behandling etter for eksempel plan- og bygningsloven eller laks- og innlandsfiskloven kan erstatte en konsesjon.

Vannet er vår felles ressurs

Vannet er en felles ressurs, uavhengig av fallretter og eiendomsrett. Den generelle regelen er at de som gjør tiltak i vassdrag skal gjøre det med så lite virkninger for natur, naboer og brukere som mulig. Dette kalles aktsomhetsplikten.

Hvis det likevel er nødvendig å gjøre tiltak som kan være til skade for det vi kaller allmenne interesser (for eksempel verdifull natur, landskap og friluftsliv), kan det være nødvendig å søke om konsesjon. Det er tiltakshavers ansvar å søke, eller avklare om det er nødvendig å søke, om konsesjon.

Hva er konsesjon og konsesjonsplikt?

En *konsesjon* er det samme som en tillatelse eller en rett til å utnytte en felles ressurs. Den gir den som får konsesjonen rettigheter og plikter.

Det er ikke alle tiltak i vassdrag som trenger konsesjon. *Konsesjonsplikt* gjelder for vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade og ulempe for allmenne interesser. Du må da ha konsesjon for å gjennomføre tiltaket. Det er i tillegg noen typer tiltak som alltid må ha konsesjon.

Det er forbudt og straffbart å sette i gang med et konsesjonspliktig vassdragstiltak uten konsesjon. Det er du som tiltakshaver som er ansvarlig for å undersøke om tiltaket er konsesjonspliktig. Det kan du gjøre ved å be NVE om å *vurdere konsesjonsplikten*. Det innebærer at vi vurderer om de negative virkningene ved tiltaket er slik at tiltaket må ha konsesjon.

Det er strengere krav i vernede vassdrag

I underkant av 400 vassdrag er vernet av Stortinget. Det kan likevel være mulig å gjennomføre tiltak, men det vil være en lavere terskel for at tiltaket er konsesjonspliktig.

Vassdragene er i utgangspunktet vernet mot kraftutbygging, men verneverdiene skal legges til grunn også for andre vassdragstiltak, og for tiltak i nedbørfeltet som kan påvirke verneverdiene.

Gode forarbeider gir en mer effektiv prosess

Generelt vil søknader som er godt gjennomarbeidet og inneholder nødvendige opplysninger, bidra til en bedre og mer effektiv saksbehandling. Søknadens innhold og omfang må tilpasses det enkelte prosjektet. Se NVEs nettsider for mer informasjon om NVEs prioritering av søknader.

Det er søkers ansvar å sende inn en komplett søknad. Dersom du ikke har mulighet til å søke selv, kan du få konsulentbistand til å utarbeide søknaden. Dette gjøres på eget initiativ.

Har du spørsmål til denne veilederen?

Du kan sende spørsmål om denne veilederen på e-post til nve@nve.no eller ringe oss på telefon 22 95 95 95.

Søknader skal normalt sendes via digital skjemaløsning, se mer informasjon i Søknad om tiltak.

Søknad om tiltak

På denne siden finner du informasjon om hvordan du søker om å gjennomføre tiltak, hva konsesjon og konsesjonsplikt er, hva som vurderes i søknaden.

Vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget, må ha konsesjon.

- Dersom du er i tvil om et tiltak er konsesjonspliktig eller ikke, kan du sende en forespørsel om vurdering av konsesjonsplikt til NVE.
- Dersom du vet at tiltaket ditt trenger konsesjon, kan du gå rett til søknad om konsesjon.
- I noen tilfeller kan det være nødvendig å søke om ekspropriasjon. Dette bør gjøres samtidig med konsesjonssøknad. Les mer på egen side om ekspropriasjon under forholdet til annet regelverk.

En konsesjon er det samme som en tillatelse eller en rett til å utnytte en felles ressurs. Den gir den som får konsesjonen rettigheter og plikter.

Eksempler på allmenne interesser kan være fiskens frie gang, alminnelig vannforsyning, allmenn ferdsel, biologisk mangfold, landskap, friluftsliv, hensyn til flom og skred, verna vassdrag, hydrologiske målestasjoner og så videre.

Du må undersøke om tiltaket du planlegger er konsesjonspliktig

Konsesjonsplikt gjelder vassdrags- eller grunnvannstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget. Tiltak i vassdragets nedbørfelt kan også være konsesjonspliktig. Da er kriteriet påtakelig skade eller ulempe.

Det er tiltakshaver som har ansvaret for å informere NVE om tiltak som er, eller kan være konsesjonspliktig. Det er ulovlig og straffbart å iverksette konsesjonspliktige tiltak uten konsesjon.

Dersom du er i tvil om du må søke om konsesjon, kan du be NVE foreta en vurdering av konsesjonsplikt. En slik vurdering gir ikke et avslag eller en tillatelse, men avklarer om videre saksbehandling skal foregå etter vannressursloven.

Enkelte tiltak er meldepliktige. På hvilken måte NVE skal ha melding er spesifisert for tiltakene, i listen under.

Det er ikke gebyr for å søke om konsesjon eller få en vurdering av konsesjonsplikten. Søker må dekke utgiftene til kunngjøring for konsesjonssaker. Det kan i mange tilfeller være tidsbesparende å søke konsesjon med en gang, fremfor å be om en vurdering av konsesjonsplikt.

Hva inngår i NVEs vurdering av tiltaket?

Avgjørende for om et tiltak er konsesjonspliktig vil være i hvilken grad tiltaket kan være til skade eller ulempe for de allmenne interessene i vassdraget eller for grunnvannet. Det vil i NVEs saksbehandling skje en konkret, skjønnsmessig vurdering. Det enkelte prosjekt blir vurdert individuelt ut fra situasjonen på vurderingstidspunktet, men også i forhold til samlet belastning i området, inkludert eksisterende inngrep.

Med allmenne interesser mener vi for eksempel viktige/truede naturtyper, arter, landskap, friluftsliv, kulturminner osv. Dersom tiltaket er til nevneverdig skade eller ulempe for disse er det konsesjonspliktig. Vi tar ikke hensyn til fordelene ved tiltaket i en vurdering av konsesjonsplikt.

I en behandling av konsesjonssøknad vil NVE, til forskjell fra vurdering av konsesjonsplikt, også ta hensyn til de positive konsekvensene av tiltaket. For at vi skal kunne gi konsesjon må fordelene ved tiltaket være større enn ulempene. Vi vurderer også om noen avbøtende tiltak, for eksempel slipp av minstevannføring, kan bidra til å gjøre ulempene mindre.

Tiltak som alltid er konsesjonspliktige eller kan gjennomføres uten konsesjon

Les mer om de ulike typene tiltak under de enkelte tiltak.

Tiltak som alltid er konsesjonspliktige

- Vannuttak eller bortledning av vann i elver og bekker med årssikker vannføring som fører til at vannføringen i perioder er mindre enn alminnelig lavvannføring. Dette gjelder også når grunnvannstiltak fører til økt tilstrømming av vann fra vassdrag til grunnvannsmagasin.
- Nedlegging av vassdagsanlegg der ikke hele vassdragsanlegget skal fjernes.
- Det er forbudt å stenge helt for fiskens frie gang uten konsesjon etter vannressursloven (i følge lakse- og innlandsfiskloven).

I vernede vassdrag er i tillegg disse tiltakene alltid konsesjonspliktige:

- Å ta i bruk eksisterende anlegg i vernede vassdrag til nye formål.
- Endring i igangværende virksomhet innenfor eksisterende konsesjon i vernede vassdrag dersom det vil påvirke verneverdiene.
- Gjenopptakelse av virksomhet i vernede vassdrag som har vært innstilt i minst 5 år.

Tiltak som kan gjennomføres uten konsesjon

Dette kan du gjøre uten konsesjon etter vannressursloven:

- Gjenoppretting av vassdragets løp når vassdraget har tatt seg nytt løp, blitt oppgrunnet eller utdypet, når gjenopprettingen skjer
  - innen tre år hvis forandringen skyldes en enkeltstående hendelse, eller
  - ved opprenskning eller påfyll av masse inntil den dybde eller bredde som vassdraget hadde for 5 år siden. Regelen gjelder ikke tiltak i vernede vassdrag.
- Opprenskning av grøfter i jordbruk og skogbruk dersom dette skjer i overenstemmelse med forskrifter hjemlet i skogloven eller jordloven. Regelen gjelder ikke tiltak i vernede vassdrag.
- Grunneiers vannuttak til husholdning og husdyr på eiendommen så langt uttaket ikke er i strid med forvalteransvar, aktsomhetsplikt og minstevannføring. I vernede vassdrag kan det fastsettes en grense for det samlede vannuttak.
- Grunneiers grunnvannsuttak til husholdning og husdyr på eiendommen. Vannuttaket må ikke være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser.
- Allmennhetens vannuttak uten grøfting eller bruk av fast ledning eller motorkraft.
- Allmennhetens ferdsel i vassdrag uten bruk av motor.
- Gjenoppføring av vassdragsanlegg med konsesjon, dersom arbeidet tar til innen 5 år fra anlegget ble funksjonsudyktig og fullføres med rimelig hurtighet.

Noen tiltakene må likevel meldes fra om til NVE, selv om man ikke må søke om konsesjon. Les mer om dette nedenfor.

Tiltak som alltid skal meldes til vassdragsmyndighetene

- Kraftverk i vernede vassdrag. Du må sende inn forespørsel om konsesjonspliktvurdering eller en konsesjonssøknad.
- Gjenoppretting i vassdrag som er unntatt fra konsesjonsplikt skal meldes til NVE dersom gjenopprettingen kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser. Du må informere NVE skriftlig om gjenopprettingen.
- Vassdragstiltak som i utgangspunktet faller inn under konsesjonsplikten, men som må iverksettes straks for å hindre vesentlig skade. Du må informere NVE skriftlig om tiltaket så snart som mulig.
- Uttak av grunnvann over 100 m^3/døgn. Du må sende inn en forespørsel om konsesjonspliktvurdering eller konsesjonssøknad til NVE.
- Boring etter vann skal meldes innen tre måneder etter fullført boring til Norges Geologiske Undersøkelse (NGU). Det er utarbeidet egen forskrift om oppgaveplikt ved brønnboring og grunnvannsundersøkelser.

Be om vurdering av konsesjonsplikt

Denne siden gir informasjon om hvordan man ber om vurdering av konsesjonsplikt og lenker til søknadsmaler. Du kan også lese om hva NVE vurderer, saksgang for behandlingen og hva som skjer etter vedtaket er gitt.

Dersom du er usikker på om tiltaket du planlegger er konsesjonspliktig, kan du be om at NVE gjør en konsesjonspliktvurdering. Dersom tiltaket er til skade og ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget vedtar vi at det er konsesjonspliktig. Private interesser og fordeler vektlegges ikke før en ev. konsesjonsbehandling av tiltaket.

NVE baserer sin avgjørelse om konsesjonsplikt på:

- Tiltakshavers plan og informasjon i forespørsel om vurdering av konsesjonsplikt
- Høringsuttalelser fra Statsforvalteren, Fylkeskommunen og kommunen
- NVEs skjønnsmessige vurdering av tiltakets konsekvenser

Dersom tiltakshaver endrer planen for tiltak som er vurdert til ikke å være konsesjonspliktig, gjelder ikke NVEs vedtak for endringene.

Saksgang for NVEs behandling

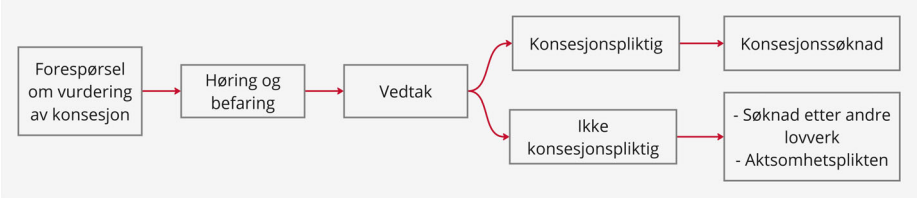

Flytskjemaet viser saksgangen for vurdering av konsesjonsplikt.

- NVE går gjennom forespørselen og sjekker at den inneholder nødvendig informasjon.
- NVE sender forespørselen på høring i minimum 6 uker til Statsforvalteren, fylkeskommunen og kommunen. I enkelte tilfeller bør også andre instanser høres.
- NVE arrangerer befaring hvis det er nødvendig.
- NVE fatter vedtak i saken. Ved en eventuell klage er Energidepartementet klageinstans.

Hvordan du ber om en vurdering av konsesjonsplikt

Det er utarbeidet et elektronisk skjema for vurdering av konsesjonsplikt. Skjemaet krever pålogging til Altinn. Du kan starte på et skjema, for så å fortsette senere.

Du må legge ved en utfyllende beskrivelse. Det er utarbeidet egne maler for ulike sakstyper. Disse finner du nedenfor. Det kan være lurt å gjøre vedleggene klare for å laste opp når forespørselen skal sendes inn. Du kan laste opp vedlegg i Word, Open Office eller PDF-format.

1. Last ned mal. Ikke alle typer tiltak har en egen mal, velg den som gir deg best grunnlag for å beskrive ditt tiltak.
2. Malen inneholder veiledning til hva forespørsel om konsesjonspliktvurdering skal inneholde. Bruk tid på å utarbeide en god beskrivelse. Det kan være behov for faglig bistand fra konsulenter eller andre for å svare ut kravene.
3. Send inn elektronisk skjema via Altinn med vedlegg. Alle vedlegg må være klare for opplasting når skjemaet sendes inn.

Her kan du laste ned malene og logge på Altinn

Vannuttak overflatevann

Her logger du på Altinn

- Vannuttak overflatevann, nynorsk
- Vannuttak overflatevann, bokmål

Grunnvannstiltak

Her logger du på Altinn

- Grunnvasstiltak, nynorsk
- Grunnvannstiltak, bokmål

Nedlegging

Her logger du på Altinn

- Nedlegging, nynorsk
- Nedlegging, bokmål

Mindre fysiske tiltak i vassdrag

Her logger du på Altinn

Vi har per i dag ikke en mal for mindre fysiske tiltak i vassdrag. Du kan legge inn en kort beskrivelse av tiltaket, virkninger for allmenne interesser i det elektroniske skjemaet. Legg ved et kart som viser tiltakets plassering og utbredelse i vassdraget.

Mini og mikrokraftverk (under 1 MW)

Her logger du på Altinn

- Vannkraftverk, nynorsk
- Vannkraftverk, bokmål

Hydrologiskjema

For de fleste tiltak skal du legge ved hydrologiske beregninger. Mal for dette finner du her.

- Hydrologiskjema, nynorsk
- Hydrologiskjema, bokmål

Klassifisering av dam og trykkrør

Dersom det er aktuelt for ditt anlegg, finner du mer informasjon og mal for klassifisering her:

Klassifisering - Vassdragsanlegg - NVE

Etter at vedtaket er gitt

Dersom NVE vedtar at tiltaket er konsesjonspliktig må du søke om konsesjon. Les mer under søknad om konsesjon.

En forhåndsvurdering av konsesjonsplikt gjelder kun for de fremlagte planene. Ved endring i planene vil ikke NVEs vedtak lenger være gyldig. Vedtak om konsesjonsplikt eller konsesjonsfritak er et enkeltvedtak og parter i saken kan klage. Klagen sendes til NVE, som vurderer om det er grunnlag for å endre vedtaket. Dersom vi ikke finner grunn til å endre vedtaket, sendes det videre til Energidepartementet som avgjør klagen.

Et vedtak om at et tiltak ikke er konsesjonspliktig er gyldig i tre år. Du kan be om forlenget gyldighet én gang.

Hva gjør du videre hvis tiltaket ikke er konsesjonspliktig?

Dersom tiltaket ikke er konsesjonspliktig betyr det ikke at du kan sette i gang. Det kan hende du må søke om tillatelse etter andre lovverk. Du må blant annet undersøke dette:

- Dersom vassdrags- eller grunnvannstiltaket ikke trenger konsesjon etter vannressursloven må du avklare tiltaket i forhold til andre relevante lovverk, for eksempel plan- og bygningsloven og lakse- og innlandsfiskloven.
- Hvis det er behov for å fjerne kantvegetasjon må du søke Statsforvalteren om dispensasjon fra vannressursloven § 11.
- Dersom det er behov for å renske opp grøfter må du avklare om det er nødvendig med tillatelse etter jordloven og skogloven.

Aktsomhetsplikten gjelder uansett

Aktsomhetsplikten gjelder uavhengig av om du trenger tillatelse eller ikke. Den understreker viktigheten av at enhver opptrer aktsomt for å unngå skade eller ulempe for allmenne eller private interesser i vassdraget. Det gjelder både når du planlegger og utfører tiltaket. Det er også andre generelle regler, blant annet et generelt forbud mot å hindre vassdragets løp og å fjerne kantvegetasjon langs vassdraget.

Søknad om konsesjon

Her finner du informasjon om saksgang for behandling av søknad om konsesjon, hvordan du søker, og hva du må gjøre etter at du har fått et vedtak.

Fordelene må være større enn ulempene for å få konsesjon

Når du søker om konsesjon etter vannressursloven vurderer NVE fordelene og ulempene ved tiltaket for allmenne og private interesser mot hverandre. Dersom fordelene er størst, kan tiltaket få konsesjon.

NVE kan sette vilkår til tillatelsen

NVE kan gi tillatelse med tilhørende vilkår. Dette kan være krav om avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfasen, eller alternative løsninger for hvordan tiltak skal utføres. Avbøtende tiltak er tiltak som gjør de negative virkningene mindre, for eksempel løsninger som ivaretar fiskevandring forbi tiltaket.

Viktige tema for vilkår kan være:

- Sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom
- Sikre en best mulig tilpasning til landskapet
- Opprettholde naturmangfoldet i og ved vassdraget

Dersom et tiltaket kan påvirke vannføring og vannstand, skal det fastsettes grenser for dette, for eksempel høyeste og laveste vannstand, minstevannføring og maksimalt vannuttak.

Krav om melding med forslag til KU-program

Alle må gjøre en konsekvensutredning på et nivå som er tilpasset tiltakets omfang. I enkelte større/omfattende saker er det krav om melding med forslag til program for utredningsarbeidet (KU), gå til dette kapitlet om du er usikker på om det gjelder ditt tiltak.

Søknad om ekspropriasjon

Dersom det ikke har vært mulig å inngå nødvendige avtaler med rettighetshavere, kan det være nødvendig å søke om ekspropriasjon.

Det er strengere regler i vernede vassdrag

I vernede vassdrag kan det ikke gis tillatelse dersom verneverdiene taler imot. I slike tilfeller vil ikke fordelene ved tiltaket vurderes. Verneverdiene skal uansett inngå i NVEs totalvurdering, også der de ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Les mer om vernede vassdrag i verneplan for vassdrag.

Saksgang for konsesjonsbehandling

Denne siden informerer om saksgangen for konsesjonsbehandling, inkludert søknad om midlertidige tiltak og saksgang for innkalling til konsesjonsbehandling.

Saksgangen

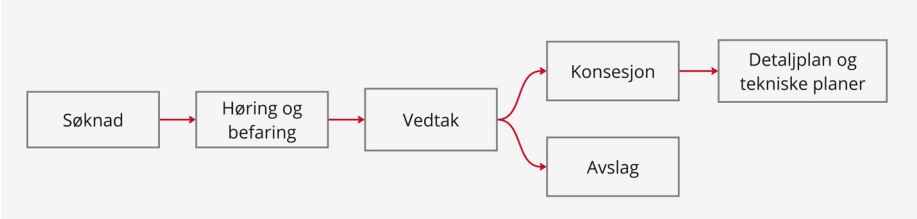

Flytskjemaet viser saksgangen for konsesjonsbehandling.

- Du må sende søknad til NVE. Det er søkers ansvar at all nødvendig informasjon er med. NVE vil allikevel gå gjennom søknaden for å se at den er informativ og forståelig nok til å sende på høring.
- NVE kunngjør søknaden og sender den på bred offentlig høring. Det betyr blant annet at søknaden blir kunngjort i avis og lagt ut på våre nettsider. Den blir også sendt direkte til lokale og regionale myndigheter og aktuelle interesseorganisasjoner. Alle som ønsker det kan sende inn en høringsuttalelse, og NVE vurderer relevante forhold i uttalelsene. Den som søker må betale for kunngjøringen og gi beskjed til grunneiere og rettighetshavere.
- Etter høring arrangerer NVE som regel befaring, der søker, grunneiere, og alle som har uttalt seg i saken blir invitert.
- NVE kan be om mer informasjon eller vurdering av alternativ etter høring og befaring.

- NVE fatter vedtak i saken når den er tilstrekkelig opplyst.
- De som er part i saken, eller har rettslig klageinteresse kan klage på vedtaket. Klagen sendes til NVE, som vurderer om det er grunnlag for å endre vedtaket. Hvis det ikke er det, sender vi klagen til behandling hos Energidepartementet. Vedtaket fra Energidepartementet er endelig og kan ikke klages på.
- Dersom det er satt vilkår om det, må den som har fått konsesjon sende inn detaljerte planer til NVEs miljøtilsyn. Dersom tiltaket omfattes av bestemmelsene i damsikkerhetsforskirften må tekniske planer sendes inn til NVEs damtilsyn. Planene må godkjennes før tiltaket kan settes i gang.

Innkalling til konsesjonsbehandling

NVE kan innkalle anlegg fra før 2001 til konsesjonsbehandling, ved særlige forhold eller sterke miljømessige hensyn. Det skal alltid sendes et varsel før NVE vedtar innkalling til konsesjonsbehandling. Det kan i dette være aktuelt å be om mer informasjon om tiltaket, og tiltakshaver har mulighet til å kommentere varselet. Dersom NVE vedtar at et anlegg skal kalles inn må tiltakshaver sende inn en søknad innen en gitt frist. Søknaden behandles som andre søknader, beskrevet over. Krav til innhold og utredning kan i noen tilfeller være mindre omfattende. Les mer om innkalling under eldre anlegg uten konsesjon.

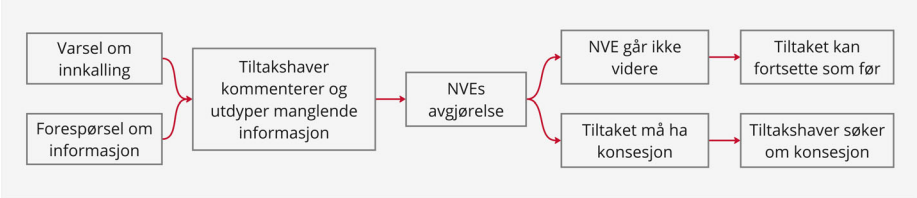

Flytskjemaet viser saksgangen for innkalling til konsesjonsbehandling.

Spesielt for midlertidige tiltak

Du må ha tillatelse til midlertidige tiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget. Dette gjelder også dersom tiltaket avviker fra fastsatte vilkår i gjeldende konsesjon eller normal regulering og vannuttak i konsesjonsfrie anlegg.

Det er tiltakshavers ansvar å planlegge for tørkesituasjoner, slik at man unngår å gå tom for vann. Andre tilfeller som kan være aktuelt for søknad om midlertidige tillatelser er ved vedlikehold og rehabilitering av damanlegg.

En søknad om midlertidig tillatelse vil følge samme saksgang som for en konsesjonsbehandling, men noe forenklet. Normalt vil NVE gjennomføre en *begrenset* høring. Det vil si at vi sender søknaden på høring til kommunen, Statsforvalteren og fylkeskommunen. Det er sjelden nødvendig å befare tiltaket. Behovet for høring og befaring vurderes fra sak til sak.

Les mer om midlertidige tiltak.

Fremgangsmåte for å søke om konsesjon

Denne siden gir deg informasjon om hvordan du kan søke om konsesjon, og våre . Du finner også våre søknadsmaler her.

Krav til hva du må beskrive i søknaden avhenger av størrelse, omfang og type tiltak. Det avgjør også hvor omfattende saksbehandling som er nødvendig. Les mer om ulike vassdrags- og grunnvasstiltak under de enkelte tiltak.

En konsesjonsbehandling avklarer ikke privatrettslige forhold, som fallrettigheter og eiendomsrett. Du bør avklare dette, før du sender inn søknad. Dersom det er nødvendig å inngå avtaler med grunneier og/eller de som har fallrettigheter bør dette også gjennomføres før du søker. Dersom det er nødvendig å **ekspropriere rettigheter** bør du søke om dette samtidig som du søker om konsesjon. Les mer om ekspropriasjon under søknad om ekspropriasjon.

Hvordan du søker om konsesjon

Det finnes et elektronisk skjema i Altinn for å søke om konsesjon. Skjemaet krever pålogging og du kan lagre innhold underveis før innsending. Det er laget søknadsmaler og maler for annen dokumentasjon som skal legges ved skjemaet.

1. Last ned aktuell søknadsmal. Velg den som gir best grunnlag for å beskrive ditt tiltak.
2. Les veiledningen i malen og i denne veilederen.
3. Malen inneholder kravene til en konsesjonssøknad. Bruk tid på å utarbeide en god søknad. Det kan være behov for kartlegginger, undersøkelser eller faglig bistand fra konsulenter eller andre for å svare ut kravene.
4. Send inn elektronisk skjema og søknad med vedlegg. Vi anbefaler å ha alle vedlegg klare for opplasting, når du sender inn skjemaet.

Her kan du laste ned malene og logge på Altinn

Vannuttak overflatevann

Her logger du på Altinn

- Vannuttak overflatevann, nynorsk
- Vannuttak overflatevann, bokmål

Grunnvann

Her logger du på Altinn

- Grunnvann, bokmål
- Grunnvatn, nynorsk

Andre fysiske tiltak

Her logger du på Altinn

- Andre vassdragsinngrep, nynorsk
- Andre vassdragsinngrep, bokmål

Akvakultur

Her logger du på Altinn

- Akvakultur, nynorsk
- Akvakultur, bokmål

Nedlegging

Her logger du på Altinn

- Nedlegging, bokmål
- Nedlegging, nynorsk

Vannkraftverk

- Veileder konsesjonssøknad vannkraftanlegg
- NVEs informasjonssider om konsesjonsbehandling av vannkraftverk

Hydrologiskjema

Her logger du på Altinn

- Hydrologiskjema, nynorsk
- Hydrologiskjema, bokmål

Klassifisering av dam og trykkrør

Dersom det er aktuelt for ditt anlegg, finner du mer informasjon og mal for klassifisering her:

Klassifisering - Vassdragsanlegg - NVE

Søknad om midlertidige tiltak

Søknaden må sendes til NVE minst 3 måneder før endringen skal finne sted.

Søknaden må inneholde følgende informasjon:

- Planlagt tidsrom for tiltaket
- Oppgi eventuell gjeldende konsesjon, som berører det nye tiltaket.
- Beskriv tiltaket og hvordan det påvirker vannføringen, vannstanden, elveløpet, strømretningen og -hastigheten, eller den fysiske og kjemiske vannkvaliteten (utenom forurensning).
- Beskriv konsekvensene tiltaket kan ha for allmenne interesser (fisk, natur, friluftsliv, kulturminner og lignende).
- Hvilke tiltak som planlegges for å redusere mulige skader og ulemper.
- Kart og skisser som viser hvor tiltaket er planlagt.
- Som tiltakshaver må du selv sikre at forholdet til private rettigheter som kan bli berørt, er ivaretatt.

En midlertidig søknad sendes som e-post til nve@nve.no, eller som brev til NVE, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO.

Hvordan du søker om ekspropriasjon

I utgangspunktet skal det forsøkes å inngå nødvendige avtaler med grunneiere og rettighetshavere. Hvis det allikevel er behov for å søke om ekspropriasjon er det i stor grad sammenfallende krav i en søknad om ekspropriasjon og en søknad om konsesjon. Det vil derfor gi en mer effektiv søknadsprosess om du søker om disse i samme søknad. Da kan NVE behandle og vurdere søknadene samlet.

Vi har ikke laget en egen søknadsmal for søknad om ekspropriasjon. Du kan derfor ta utgangspunkt i mal for konsesjonssøknad. Pass på at krav til innhold i søknad for ekspropriasjon, under, er besvart i søknaden.

Krav til innhold i søknad om ekspropriasjon

- Informasjon om søker
  - Søkers navn, forretningsadresse og organisasjonsnummer.
- Beskrivelse av hva tiltaket går ut på
  - Teknisk beskrivelse
  - Hva du søker om å ekspropriere: eiendomsrett eller bruksrett. Dersom det gjelder ekspropriasjon om bruksrett må du spesifisere om det er snakk om å overta, stifte eller gjøre endringer.
- Angi hjemmel
  - Beskriv hvilket type anlegg som gjør det nødvendig å søke ekspropriasjon, og vis til hvilket alternativ i oreigningsloven § 2 som du søker etter. For vassdragsinngrep er nr. 29, 47 og 50-54 aktuelle.
- Beskriv tiltakets fordeler og ulemper
  - Beskriv formålet med tiltaket.
  - Angi om tiltaket vil medføre skader eller ulemper for andre.
  - Begrunn hvorfor tiltaket er til nytte, også sett opp mot eventuelle skader/ulemper.
- Beskriv hvem som blir berørt av ekspropriasjonen
  - Du må utarbeide en liste over berørte grunneiere og rettighetshavere. Dersom du søker om flere alternativer må du klargjøre hvem som berøres av de ulike alternativene.
- Beskriv de berørte arealene
  - Det må stå størrelse type areal og bruk.
  - Du må tegne tiltaket inn på kart i en egnet målestokk. Dette legges ved søknaden.
- Beskriv veier og andre arealinngrep
  - Disse må også vises på kart.
  - Du må gjøre det klart om du søker om rett til bruk av eksisterende veier, om du planlegger å bygge nye veier, og om arealbruken er permanent eller midlertidig.
- Du må vurdere alternativ til søknaden
  - I kombinerte konsesjons- og ekspropriasjonssøknader må du beskrive alternativ med henvisning til konsesjonssøknaden og ev. konsekvensutredning. Det må komme tydelig fram hvilken prioritering alternativene har.

Les mer om ekspropriasjon

Etter at vedtaket er gitt

Her finner du informasjon om hva som skjer etter at NVE har fattet vedtak i saken.

Rett til å klage på vedtak

Du får enten en konsesjon eller et avslag. I begge tilfeller kan de som er part i saken, eller har rettslig klageinteresse sende en klage.

Klagefristen er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket.

Klagen skal adresseres til Energidepartementet, men sendes til NVE. Send klagen til NVEs e-postadresse er nve@nve.no, eller som brev til NVE, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO.

NVE vurderer først om vedtaket skal endres. Dersom NVE opprettholder vedtaket, sender vi klagen til Energidepartementet.

Før du kan sette i gang, må du sende inn detaljerte planer

Før du setter i gang tiltaket er det som regel nødvendig å utarbeide og få godkjent detaljplan for miljø- og landskap, og tekniske planer for dam og vannvei, der det er krav om det. Det er NVEs miljøtilsyn og damtilsyn som behandler slike planer. Se informasjon om dette i vår veiledning under. Det kan også være nødvendig å avklare om tiltaket er i tråd med kommuneplanens arealdel, og andre relevante lover.

Frist for å sette i gang

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest tre år (fem år for kraftverk) etter at den ble gitt. Hvis konsesjonen er påklaget gjelder eventuelt dato for vedtaket i klagesaken. Det samme gjelder hvis arbeidet deretter blir innstilt i mer enn to år. Fristen kan forlenges én gang med inntil tre (fem) nye år. Søknad om utsettelse må sendes innen opprinnelig byggefrist går ut.

Godkjenning av detaljplan: Til deg som har fått konsesjon

Tekniske planer og damsikkerhetsforskriften: Damsikkerhet

De enkelte tiltak

I dette kapittelet er det beskrevet noen tiltakstyper som kan være aktuelle for behandling etter vannressursloven. Oversikten er ikke uttømmende. Reglene i vannressursloven gjelder for alle typer vassdragstiltak og -anlegg.

Det er nødvendig med avklaring etter flere lovverk

Det er nødvendig å vurdere hver sak i forhold til de relevante lovene. Kommunen, Statsforvalteren eller NVE kan gi råd og veiledning om hvordan en skal gå fram for å få avklart tiltaket i forhold til ulike regelverk, og hvem som må kontaktes.

I de neste kapitlene finner du mer informasjon om hvordan du går fram for å få tiltaket avklart etter vannressursloven. Her ligger også lenke til skjemaløsning for ulike tiltak.

Indikasjoner på at tiltaket er konsesjonspliktig

- Endring av vannføring der det er behov for å fastsette vilkår om minstevannføring utover alminnelig lavvannføring, eller det er behov for differensiert minstevannføring.
- Der det er for lite informasjon, konsekvensene er uoversiktlige og det er behov for videre utredninger, eller det er behov for oppfølging og etterkontroll av vilkår.
- Der det er planlagt å regulere et vann eller innsjø, eller overføre vann fra et vassdrag til et annet.
- Tiltak i vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag. Det skal legges vesentlig vekt på verneverdiene.

ⓘ Du finner en forklaring av ord og uttrykk under definisjoner.

Vannuttak fra vassdrag

På denne siden omtaler vi tiltak der vannmengden og vannføring i et vassdrag endres. Det kan være tilsvarende problemstillinger for uttak av grunnvann. De som skal ta ut vann fra grunnvann bør derfor lese denne og i tillegg eget kapittel om grunnvannstiltak.

Vannuttak fra vassdrag og grunnvann kan være aktuelt for blant annet:

- Vannforsyningsanlegg
- Akvakulturanlegg
- Snøproduksjon
- Jordvanning
- Industri

Hovedregelen i vannressursloven er at alminnelig lavvannføring (en beregnet normal lavvannføring) alltid skal være igjen i vassdraget, dersom det ikke gis konsesjon til noe annet. Kontinuerlige vannuttak vil ofte påvirke alminnelig lavvannføring og vil derfor være konsesjonspliktige.

Nye uttak og anlegg kan være konsesjonspliktige

Dersom alminnelig lavvannføring tas i bruk i annen utstrekning enn tidligere må du ha tillatelse. Nye uttak må ha konsesjon dersom det har nevneverdig negative virkninger for allmenne interesser i vassdraget eller alminnelig lavvannføring blir tatt i bruk.

Eldre tiltak kan fortsette som før, men endringer kan være konsesjonspliktige

Tiltak fra før 2001 kan som regel fortsette i samme omfang som før. Endringer er ofte konsesjonspliktige. Les mer om eldre tiltak under eldre anlegg uten konsesjon.

Grunnvannsuttak skal ikke gå ut over tålegrensen

Uttak av grunnvann, uansett formål med uttaket, skal avgrenses til det grunnvannsmagasinet tåler. Det er blant annet forbudt å ta ut mer grunnvann fra grunnvannsmagasinet enn det som blir tilført gjennom nydanning av grunnvann.

Les mer på egen side om grunnvannstiltak.

Vannforsyningsanlegg

Etablering av ny vannsforsyning eller endring av eksisterende vannsforsyning krever som regel en vurdering etter vannressursloven.

Formålet med vannforsyningen kan være til drikkevann, industri eller kjøling.

Grunneier kan ta ut vann til egen husholdning og husdyr

Som grunneier har du rett til å ta ut vann fra vassdrag eller grunnvann til husholdning og husdyr på eiendommen. Du må likevel gjøre det på en måte som er til minst mulig skade og ulempe og overholde kravet om minstevannføring i vassdraget.

Uttak av vann til større vannforsyningsanlegg må avklares med NVE

Større vannforsyningsanlegg vil ofte utløse konsesjonsplikt etter vannressursloven. Det er fordi de ofte medfører større tekniske inngrep i vassdraget eller grunnvannet med bygging av dam, regulering av magasin eller etablering av brønn. NVE anbefaler derfor å søke om konsesjon.

Større vannforsyningsanlegg kan også utløse krav om utredninsprogram etter forskrift om konsekvensutredninger.

Les mer om konsekvensutredninger her: Plan- og bygningsloven

Akvakulturanlegg som bruker ferskvann i produksjonen

Anlegg må som hovedregel ha tilgang på reguleringsmagasin i tørre perioder dersom en skal sikre minstevannføring og vanntilgang for fisken i anlegget. I akvakulturanlegg uten tilgang til reguleringsmagasin må man påregne at vannuttaket vil påvirke alminnelig lavvannføring i perioder. I verste fall kan de tørrlegge elveleiet. Vannuttak til akvakultur vil derfor i mange tilfeller være konsesjonspliktig. Unntak kan være der det benyttes svært lite vann slik at vannuttaket er relativt lite i forhold til vannmengden i vassdraget.

Forholdet til vannressursloven må være avklart før du kan sende inn søknad etter akvakulturloven

Det er et krav at forholdet til vannressursloven er avklart før du kan sende inn søknad om tillatelse etter akvakulturloven. En slik avklaring skjer enten gjennom en konsesjonsbehandling eller konsesjonspliktvurdering. Det er du som er tiltakshaver som må be om en vurdering eller søke om konsesjon. NVEs oppgave er å vurdere hvordan etableringen eller utvidelsen av akvakulturanlegget påvirker allmenne og private interesser i og ved vassdraget. NVE vurderer vannuttaket, eventuelle reguleringer, rørledning og eventuelle hjelpeanlegg frem til selve anlegget.

Etablering av nye anlegg er som regel konsesjonspliktig

Etablering av nytt vanninntak til akvakulturanlegg er i de aller fleste tilfeller konsesjonspliktig. Årsaken er at vannuttak fra vassdrag til produksjon av fisk krever et kontinuerlig vannuttak. Dette vil ofte være i strid med hovedregelen i vannressursloven om minstevannføring. For å sikre vann også i tørre perioder er det vanlig å etablere reguleringsmagasin. Dette vil også som regel være konsesjonspliktig.

Produksjonen må planlegges ut fra hydrologien i år med tørke

Landbaserte oppdrettsanlegg har et kontinuerlig vannuttak. De kan ikke stoppe eller redusere sitt vannuttak betraktelig i tørre perioder, slik som for eksempel kraftverk kan. Fisk er vekselvarm, og har det største vannbehovet når vannet er varmt. Dette sammenfaller ofte med perioder med lite nedbør og i kritiske faser for livet i et vassdrag gjennom sommeren. Det er også i denne perioden friluftsinteressene kan være størst. Minstevannføring og overholdelse av reguleringsgrenser i tørrår kan være en utfordring, og akvakulturanleggene må derfor planlegge produksjonen etter hydrologien basert på tørrår.

NVE vil kun i særlige tilfeller gi midlertidig tillatelse til å avvike fra konsesjonsvilkår i perioder med lite vann

En vassdragskonsesjon skal i tillegg til å sikre vann til akvakulturanlegget også ivareta allmenne interesser (naturmangfold, landskap, friluftsliv, kulturmiljø osv.). Et akvakulturanlegg må til enhver tid holde seg innenfor konsesjonens rammer og tilpasse produksjonen til tilgangen på vann. NVE vil kun i særlige tilfeller gi midlertidige tillatelser til fravik fra vilkår i en konsesjon, for eksempel i en tørkesituasjon. En forutsetning for å gi slik tillatelse vil være at anlegget kan dokumentere at de har holdt vannforbruket innenfor tillatte rammer. Anlegget må også vise at de har gjort tiltak for å imøtekomme situasjonen ved å sette inn vannbesparende tiltak i god tid forut for søknad om midlertidig fravik fra vilkår i vassdragskonsesjonen. Vannbesparende tiltak kan også være avliving av fisk.

Det er forbudt å stenge for fiskens frie gang

Det er forbudt å stenge helt for fiskens frie gang, uten konsesjon etter vannressursloven. Det var tidligere vanlig å etablere fiskesperre for å hindre smitte fra villfisk til fisk i anlegget. Det finnes nå andre måter å hindre smitte, og fiskesperrer er i dag i de fleste tilfeller uønsket. En fiskesperre som forkorter laks- og sjøørretførende strekning i et vassdrag er konfliktfylt, og er i dag ikke et absolutt krav i akvakulturanlegg.

- Akvakulturloven § 6
- Forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften) § 8-3: Forskrift om tillatelse til akvakultur for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften) - Lovdata
- Forskrift om samordning og tidsfrister i behandling av akvakultursøknader § 3: FOR2010-05-18-708.
- Laks- og innlandsfiskloven § 35.

Snøproduksjon

Vannuttak til snøproduksjon skjer stort sett i en begrenset driftsperiode i løpet av vinteren. I mange vassdrag sammenfaller vannuttaket med kalde og tørre perioder der det allerede er lite vannføring i vassdraget. Vannressursloven sier at i elver og bekker med årssikker vannføring skal minst alminnelig lavvannføring være igjen. Dette gjør at vannuttak til snøproduksjon kan komme i konflikt med kravet om alminnelig lavvannføring og dermed må ha konsesjon.

Endringer kan være konsesjonspliktige

Tiltak fra før 2001 kan som regel fortsette i samme omfang som før. Endringer er ofte konsesjonspliktige. Les mer om eldre tiltak under eldre anlegg uten konsesjon.

Dersom alminnelig lavvannføring tas i bruk i annen utstrekning enn tidligere må du ha tillatelse. Nye uttak må ha konsesjon dersom det har nevneverdig negative virkninger for allmenne interesser i vassdraget eller alminnelig lavvannføring blir tatt i bruk.

Jordvanning

Ved behov for mer vann til eksisterende jordvanning, eller behov for å etablere nytt system for jordvanning, kan det hende du må søke konsesjon.

Jordvanning er ikke lenger en del av grunneiers rett til å ta ut vann

I den nye vannressursloven fra 2001 sidestilles jordvanning med vannuttak til andre formål, og kan være konsesjonspliktig. Grunneiers rett til vannuttak omfatter nå kun husholdning og husdyr.

Fordeling i knapphetssituasjoner

Ved langvarige tørkesituasjoner er vannuttak til husdyr og husholdning til grunneiere langs vassdraget prioritert. Statsforvalteren kan deretter bestemme fordelingen mellom bakenforliggende eiendommer og allmenne interesser i vassdraget.

Endringer kan være konsesjonspliktig

Tiltak fra før 2001 kan som regel fortsette i samme omfang som før. Endringer er ofte konsesjonspliktige. Les mer om eldre tiltak under eldre anlegg uten konsesjon.

Dersom alminnelig lavvannføring tas i bruk i annen utstrekning enn tidligere må du ha tillatelse. Nye uttak må ha konsesjon dersom det har nevneverdig negative virkninger for allmenne interesser i vassdraget eller alminnelig lavvannføring blir tatt i bruk.

Vannkraftverk

Det er laget egen veileder for kraftverk. Disse tiltakene omtales derfor kun kort her.

Vannkraftverk som ikke er konsesjonspliktige etter vassdragsreguleringsloven behandles etter vannressursloven. Reglene i vannressursloven gjelder også så langt den passer for vannkraftverk som behandles etter vassdragsreguleringsloven.

Det er meldeplikt for vannkraftverk i verna vassdrag. Det betyr at det minimum må sendes inn en forespørsel om konsesjonspliktvurdering.

NVEs veileder konsesjonssøknad vannkraftanlegg

NVEs temaside om konsesjonsbehandling av vannkraftverk

Nedlegging av vassdragsanlegg

På denne siden kan du lese mer om nedlegging av vassdragsanlegg og overføring av anlegget til nye eiere.

Når vi snakker om nedlegging av vassdragsanlegg er det i all hovedsak dammer og tilhørende hjelpeanlegg. Det kan også være gamle tømmerrenner, terskler, ledevegger, sikringsanlegg og andre vassdragsanlegg.

Vassdragsanlegg er definert i vannressursloven § 3.

Anlegg som ikke holdes ved like skal legges ned

Dersom eieren av et vassdragsanlegg ikke lenger ønsker å holde anlegget ved like, skal anlegget fjernes og vassdraget så langt som mulig tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygget.

Anlegget kan overføres til nye eiere

Før en nedlegging skal eieren gi alle interesserte beskjed god tid i forveien. Det kan skje gjennom kunngjøring og høring i forbindelse med konsesjonsbehandling av nedleggelsen. Dersom noen ønsker anlegget opprettholdt, kan vassdragsmyndigheten overføre det til nye eiere, om ikke eieren da frafaller nedlegging.

Overføring av anlegg skal godkjennes av NVEs damtilsyn.

Les mer om damsikkerhet

Det skal mer til for at en nedlegging er konsesjonspliktig

Dersom nedlegging av vassdragsanlegg kan føre til *påtakelig* skade eller ulempe for allmenne interesser, er det konsesjonspliktig. Ordet påtakelig betyr at terskelen for at det er konsesjonspliktig er høyere enn for andre typer vassdragstiltak.

Du må søke konsesjon om du skal la noe stå igjen

Dersom anlegget skal legges ned, men det er ønskelig å beholde deler av det fysiske anlegget, regnes det som *nedlegging på annen* måte. I slike tilfeller krever nedleggingen konsesjon, og NVE må vurdere i hvert enkelt tilfelle om vi kan tillate at noe står igjen.

Det skal som hovedregel gis konsesjon til nedlegging

Konsesjon til nedlegging skal gis om ikke særlige grunner taler imot. Særlige grunner for å nekte nedlegging kan være dersom tiltaket er vernet etter kulturminneloven eller virker inn på et område vernet etter naturmangfoldloven. Det er i en konsesjon adgang til å stille samme type vilkår ved nedlegging som ved etablering av nye tiltak.

Andre fysiske tiltak i vassdrag

Her finner du informasjon om andre typer fysiske tiltak i vassdrag. Med andre fysiske tiltak mener vi inngrep i vassdrag som ikke tar ut eller endrer mengden vann, men påvirker vassdraget på annen måte.

Dette inkluderer blant annet:

- Flom- og erosjonssikring
- Graving og uttak eller utfylling av masser i bunn og på breddene av elver, bekker og innsjøer
- Anlegg av bygning eller konstruksjon i eller over vassdraget, herunder bruer/kulverter eller brygger
- Bekkelukking, endring av bekker og åpning av vassdrag
- Overvannstiltak
- Fjerning av det naturlige vegetasjonsbeltet langs vassdrag

Samordning kan benyttes for konsesjonspliktige tiltak

For konsesjonspliktige tiltak kan NVE bestemme at en reguleringsplan erstatter konsesjonsbehandling. Dette skjer gjennom samordning mellom NVE og kommunen. Samordning er aktuelt for blant annet store sikringstiltak og masseuttak. Les mer om samordning under forholdet til annet regelverk.

Mindre tiltak vil vanligvis kunne utformes slik at de ikke trenger konsesjon

Dersom tiltaket utformes slik at det ikke berører allmenne interesser negativt i nevneverdig grad, vil det ikke være konsesjonspliktig. Dette kan være vanskelig å vurdere selv, og du bør derfor be om en vurdering av tiltaket dersom du er i tvil. Det bør alltid undersøkes med kommunen om det er krav om byggetillatelse eller reguleringsplan for sikringstiltak eller andre fysiske tiltak i vassdrag.

Aktsomhetsplikten gjelder uansett
Selv om det ikke er nødvendig å søke konsesjon må du planlegge og utføre tiltaket slik at det er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser i vassdraget.

Det er forbudt å fjerne kantvegetasjon
Grunneier har en plikt til å opprettholde kantvegetasjon langs vassdrag. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller gi dispensasjon til å fjerne kantvegetasjon.

Statsforvalteren er vassdragsmyndighe når det gjelder kantvegetasjon

Vannressurslovens bestemmelse om kantvegetasjon er delegert til Statsforvalteren. Det betyr at du må sende søknad som gjelder fjerning av kantvegetasjon til Statsforvalteren, ikke NVE.

Eksempler på tilfeller der Statsforvalteren kan gi dispensasjon til å fjerne kantvegetasjon

- Hogst som skjer av hensyn til sikkerheten på veiene, for å oppnå god sikt
- Hogst i forbindelse med erosjonssikring eller flomvoller langs vassdrag
- Hogst som bidrar til å forbedre kantvegetasjonens tilstand, for eksempel ved fjerning av fremmede treslag, eller tette granbestander
- Hogst som er nødvendig for å kunne sikre normal drift av jordbruksareal
- Utsiktsrydding på begrensede strekninger, for eksempel rasteplasser eller turistsamlingsplass

Aktsomhetsplikten

- Vannressursloven § 5

Kantvegetasjon

- Vannressursloven § 11
- Veileder om kantvegetasjon
- Kantvegetasjon - skjøtselsveileder

Hvordan avklare tiltaket etter vannressursloven

- Fremgangsmåte
- Lenke til skjema (LENKE TIL SKJEMA)

Flom- og erosjonssikring

Bebyggelse og andre verdier i og langs vassdrag kan bli utsatt for skader ved flom, isgang eller erosjon. Skader kan forebygges gjennom ulike typer sikringstiltak, slik som:

- Erosjonssikring
- Stabilisering av skredutsatte områder
- Flomvoller
- Utgraving av avlagrede masser fra vassdraget (for å holde elve- eller bekkeløpet på plass)

Flom og erosjonssikring kan påvikre strømningsforhold, vannstand og allmenne interesser i vassdraget og kan derfor være konsesjonspliktig

Les mer i sikringshåndboka.

Uttak og utfylling av masser

På mange vassdragsstrekninger avsettes store mengder løsmasser. Massene kan representere en verdifull ressurs for ulike bygge- og anleggsformål. I mange tilfeller kan det også være ønskelig å ta ut masser for å forebygge erosjonsskader, som å hindre at elva eller bekken tar seg nytt løp. På den annen side er massetransport i elvene en naturlig prosess. Uttak av masser kan påvirke prosessen og vassdragsmiljøet negativt, for eksempel ødelegge gyteområder. Det kan også ha uheldige virkninger på flom- og erosjonsforhold.

NVE anbefaler at kommunen utarbeider en plan der det er mange som er interessert i å ta ut masser

I vassdrag der det er interesse fra flere for å ta ut masser, anbefaler NVE at kommunen lager rammeplaner for uttak. Dette gjøres som en områderegulering. Dette er særlig viktig i vernede vassdrag, nasjonale laksevassdrag, vassdrag med spesielle bunnforhold, for eksempel leire under dekksjiktet, og vassdrag med spesielle massetransportforhold. Slike rammeplaner er et viktig grunnlag for vurdering av enkeltuttak.

Opprensking kan gjøres uten konsesjon, men må meldes NVE dersom det kan være til ulempe

Hvis vassdrag tar seg nytt løp som følge av en flomhendelse kan det gamle løpet gjenopprettes, renskes opp eller påfylles masser innen tre år. Gjenoppretting kan bare gjøres av grunneier. Dersom tiltaket kan være til ulempe for allmenne interesser i vassdraget skal tiltaket meldes til vassdragsmyndigheten. Denne bestemmelsen i vannressursloven gjelder ikke for vernede vassdrag. For tiltak i vernede vassdrag bør det alltid sendes forespørsel om konsesjonspliktvurdering eller konsesjonssøknad til NVE.

Utfylling av masser i vassdrag vil normalt være konsesjonspliktig

Dersom utfyllingen inngår i reguleringsplan eller er godkjent som landbruksveg, kan NVE vedta at det ikke er nødvendig med konsesjon etter vannressursloven i tillegg. Det forutsetter at reguleringsplanen ivaretar hensynet til allmenne interesser i samme grad som en konsesjon ville gjort.

Aktsomhetsplikten gjelder uansett. Det er også forbud mot å fjerne kantvegetasjon uten dispensasjon fra Statsforvalteren. Det er kommunen som fastsetter bredden på vegetasjonsbeltet mot vassdrag.

Vær oppmerksom på erosjons- og flomforhold

Det er viktig at du gjør en vurdering av erosjon- og flomforhold før du fyller ut eller graver i vassdrag. Det betyr blant annet å unngå å grave så dypt at det er fare for å komme ned i lett eroderbare, finkornete masser. Faren for kvikkeleireskred bør undersøkes før du tar ut masser i områder med marin leire. Andre viktige forhold å vurdere er gyteområder.

Brygger, bruer og kulverter

Brygger, bruer og kulverter behandles normalt etter plan- og bygningsloven. Når tiltakene inngår i reguleringsplaner kan NVE vedta at reguleringsplanen erstatter konsesjonsbehandling, dersom den ivaretar det samme som en konsesjon ville gjort. Det er derfor viktig at tiltak som berører vassdrag er tydelig beskrevet i reguleringsplanen.

Bruer, kulverter og andre inngrep knyttet til landbruksveger behandles etter forskrift om landbruksveier. Tiltakshaver har ansvar for at anleggene er riktig dimensjonert for å tåle flomvannføringer, og at tiltaket ikke er til skade eller ulempe for allmenne eller private interesser. Tiltakshaver vil være erstatningspliktig dersom et vassdragstiltak volder skade.

Dersom denne typen tiltak ikke er en del av reguleringsplan, kan det være nødvendig å avklare tiltaket etter vannressursloven.

Les mer i forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier: FOR-2015-05-28-550.

Bekkelukking, endring av bekker og åpning av vassdrag

Som hovedregel bør bekker og vassdrag holdes åpne. Bekkene har stor verdi både for de biologiske prosessene og for naturopplevelsen i nærmiljøet. Åpne bekker bidrar til mindre flomskader og bedre naturmiljø. Lukking av bekker kan føre til økte skader som følge av oversvømmelse, enten fordi kulvertene er underdimensjonerte eller fordi de tilstoppes. Tiltakshaver vil være erstatningspliktig dersom et vassdragstiltak volder skade.

Lukking og omlegging av bekker kan være konsesjonspliktig

Lukking og omlegging av bekker av et visst omfang vil ofte berøre allmenne interesser i en slik grad at tiltaket er konsesjonspliktig.

For bekkelukkinger og bekkeomlegginger som inngår i reguleringsplan kan NVE normalt bestemme at det ikke er nødvendig med konsesjon etter vannressursloven. NVE vil kunne fremme innsigelse til planer som ikke ivaretar hensynet til allmenne interesser i tilstrekkelig grad. Naturbaserte alternativ bør vurderes, og det må begrunnes der slike velges bort.

Planer for lukking og endring av bekkeleier som ikke inngår i reguleringsplan bør sendes til NVE for en vurdering etter vannressursloven. Ofte kan en bro eller kulvert være et godt alternativ til å lukke bekken.

Åpning av vassdrag kan ofte gjøres uten konsesjon

Åpning av tidligere lukkede vassdrag vil normalt være positivt for de allmenne interessene, og vil derfor sjeldent utløse konsesjonsplikt. Ifølge vannressursloven kan NVE med seks måneders varsel foreta en gjenåpning av et lukket vassdrag. Grunneier har da rett til erstatning for tap som skyldes gjenåpningen.

Les mer i forskrift om planretningslinjer for klima og energi, kap. 5.3, siste ledd: FOR-2024-12-20-3359.

Overvannstiltak

Overvannstiltak behandles normalt etter plan- og bygningsloven, men i noen tilfeller kan det gjelde områder som ikke inngår i noen arealplan.

Dersom overvann føres til vassdraget, og tilførselen er egnet til å påvirke "*vannføringen, vannstanden, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet eller den fysiske og kjemiske vannkvaliteten på annen måte enn ved forurensning*" (vannressursloven § 3 a), kan det regnes som et vassdragstiltak. I slike tilfeller kan det være nødvendig å be NVE gjøre en vurdering av konsesjonsplikt før tiltaket iverksettes.

Les mer om overvann på NVEs nettside.

Grunnvannstiltak

Det kan være flere av de samme problemstillingene knyttet til vannuttak og andre fysiske inngrep i vassdrag, som gjelder for grunnvann. Her har vi omtalt det som gjelder spesielt for grunnvann.

Grunnvannstiltak er vannuttak eller tiltak som kan påvirke grunnvannet.

Eksempler på dette er:

- Etablering av brønner
- Etablering av grunnvarmeanlegg
- Lekkasje i tunneler
- Store uttak av løsmasser eller fjell
- Veiskjæringer
- Tiltak som hindrer at nydanning av grunnvann

Vannressursloven gjelder for alle grunnvannstiltak. Hovedregelen er at grunnvannet tilhører eier av den grunn som grunnvannet befinner seg i eller under.

- Vannuttak fra vassdrag og samordning med annet regelverk
- Vannressursloven § 45

Meldeplikt for større grunnvannsuttak

Uttak av grunnvann som overstiger 100 m^3/døgn må meldes til NVE. Det betyr at det må sendes en forespørsel om konsesjonspliktvurdering eller søknad om konsesjon. Meldeplikten gjelder uansett formål med vannuttaket, så lenge vannet ikke skal infiltreres tilbake til grunnen i samme grunnvannsmagasin. Meldeplikten gjelder også dersom flere grunnvannsuttak det er naturlig å se i sammenheng til sammen overstiger 100 m^3/døgn.

Store tiltak som berører grunnvann kan være utredningspliktige etter forskriften om konsekvensutredninger. Dette gjelder blant annet geotermisk boring og boring med sikte på vannforsyning.

- Forskrift om konsekvensutredninger: FOR-2017-06-21-854
- Forholdet til konsekvensutredninger: Plan- og bygningsloven

Indikasjoner på at et tiltak er konsesjonspliktig

Du må ha konsesjon dersom grunnvannstiltaket du planlegger kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser. Grunnvannstiltak er også konsesjonspliktig dersom det påvirker restvannføringen i nærliggende vassdrag.

Eksempler på tiltak som normalt vil være konsesjonspliktig:

- Uttak av vann til vannkrevende industri
- Uttak av vann til hyttefelt
- Uttak av vann til offentlig vannforsyning
- Uttak av vann til akvakulturanlegg

Dersom du er usikker på om grunnvannstiltaket som planlegges trenger konsesjon, kan du be NVE om en vurdering.

- Be om vurdering av konsesjonsplikt

Uttak av grunnvann skal avgrenses til det grunnvannsmagasinet tåler

Uttak av grunnvann, uansett formål med uttaket, skal avgrenses til det grunnvannsmagasinet tåler. Det er blant annet forbudt å ta ut mer grunnvann fra grunnvannsmagasinet enn det som blir tilført gjennom nydanning av grunnvann.

Grunneier sin råderett over grunnvann er begrenset

Grunneieren har en eksklusiv råderett over grunnvannet i forhold til andre. Grunneieren kan ta ut vann til husholdning og husdyr. Det er imidlertid ikke tillatt å ta ut så mye at restvannføringen i nærliggende vassdrag blir mindre enn den alminnelige lavvannføringen. Da er grunnvannsuttaket konsesjonspliktig. Det er heller ikke lov å ta ut mer enn det grunnvannsmagasinet tåler.

Grunnvannstiltak som kan påvirke den kjemiske sammensetningen av grunnvannet er konsesjonspliktig

For utslipp som kan forurense grunnvannet er det forurensningsloven som gjelder. Grunnvannstiltak som kan påvirke den kjemiske sammensetningen av grunnvannet, på annen måte enn ved forurensning, er imidlertid konsesjonspliktig etter vannressursloven og vil gå ut over grunnvannsmagasinets tålegrense. For eksempel ved mobilisering av forurensning ved endret strømningsmønster eller forringelse av vannkvaliteten som følge av økt tilførsel av oksygen eller varme.

Prøvepumping bør gjennomføres før du sender søknad til NVE

For å kunne fastslå kapasiteten til brønnen(e) og hvordan grunnvannsmagasinet blir påvirket, må det utføres en kort testpumping og en prøvepumping fra grunnvannsmagasinet over en periode på minimum tre måneder, helst gjennom et år. Perioden må inkludere en tørr periode uten snøsmelting. Dette må du gjøre før du sender søknad til NVE. Se mer informasjon i søknadsmal for grunnvannstiltak.

Etablering av grunnvannsbrønn for prøvepumping kan behandles etter plan- og bygningsloven og må planlegges og gjennomføres slik at det er til minst mulig skade og ulempe. De privatrettslige forholdene må være avklart.

Brønnboring er meldepliktig til NGU

Brønnboring, uansett formålet, skal meldes til Norges geologiske undersøkelse (NGU). Det er utarbeidet en egen forskrift om oppgaveplikt ved brønnboring og grunnvannsundersøkelse. For mer informasjon, se NGUs nettside.

Forskrift om oppgaveplikt ved brønnboring og grunnvannsundersøkelser:
FOR-1996-11-19-1066

Midlertidige tiltak

Her finner du informasjon om reglene som gjelder for midlertidige tiltak. Det kan være nødvendig å søke om en midlertidig tillatelse for tiltak som skal gjennomføres over et kortere tidsrom.

Med midlertidige tiltak mener vi tiltak i vassdrag som skal gjøres i et begrenset tidsrom, normalt uker eller måneder. Slike tiltak kan for eksempel være:

- Avvik fra normal vannstand ved rehabilitering og vedlikehold av eldre dammer
- Midlertidige vannuttak til industri, anleggsarbeid, eller jordbruk

For slike midlertidige vannuttak eller vannstandsendringer må man vanligvis søke NVE om konsesjon etter vannressursloven. Dette gjelder selv om vannstandsendringen er nødvendig for å gjennomføre tiltak som er pålagt av NVE, for eksempel ivareta damsikkerhet.

Det er tiltakshavers ansvar å planlegge for tørkesituasjoner, og iverksette vannbesparende tiltak, slik at man unngår å gå tom for vann.

Fordelene ved tiltaket må overstige ulempene for allmenne interesser i vassdraget for at det skal kunne gis konsesjon. For midlertidige tiltak gjøres det vurdering av om også virkningene er midlertidige eller om det er fare for permanent skade.

Som regel vil det bli stilt krav om at det skal opprettholdes en minstevannføring i vassdraget under tiltaksperioden.

Se også informasjon i Fremgangsmåte for å søke.

Rehabilitering av vassdragsanlegg med konsesjon

I tillegg til konsesjon til midlertidig endring i vannstand etter vannressursloven, skal tekniske planer for damrehabilitering og byggetiltak godkjennes av seksjon for damsikkerhet i NVE. For større rehabiliteringsprosjekt kan det også være aktuelt at det utarbeides detaljplan for miljø og landskap etter at det er gitt konsesjon. Denne godkjennes av seksjon for miljøtilsyn i NVE. Byggetiltaket trenger ikke behandling etter plan- og bygningsloven når anlegget har konsesjon.

Rehabilitering av vassdragsanlegg uten konsesjon

Ved damrehablitering skal de tekniske planene for damrehabilitering godkjennes av seksjon for damsikkerhet i NVE. I tillegg må man ha konsesjon fra NVE til midlertidig endring i vannstand. Det er kommunen som er myndighet for selve byggetiltaket etter plan- og bygningsloven når konsesjonsfrie anlegg rehabiliteres.

Midlertidige tillatelser til å fravike konsesjon på grunn av tørkesituasjoner

Næringer som er avhengig av kontinuerlig vannuttak, som settefiskanlegg eller drikkevannsforsyning, må planlegge slik at man har vann også i en langvarig tørkesituasjon. Det er derfor viktig å ha en buffer, og/eller en reservevannkilde. NVE vil kun i spesielle tilfeller gi en midlertidig tillatelse til å fravike konsesjonen grunnet tørke for slike anlegg. En forutsetning for å gi slik tillatelse vil være at anlegget har holdt vannforbruket innenfor tillatte rammer og satt inn vannbesparende tiltak for å imøtekomme situasjonen. Vannbesparende tiltak kan også være avliving av fisk.

Eldre anlegg uten konsesjon

På denne siden finner du informasjon og regler som gjelder spesielt for eldre anlegg som ikke er konsesjonsbehandlet. Med eldre anlegg mener vi anlegg som var bygget før 1.1.2001.

Anlegg som ikke trengte konsesjon før vannressursloven trådte i kraft i 2001, kan fortsette som før uten konsesjon. Hvis det er sterke miljømessige hensyn kan NVE bestemme at tiltaket likevel trenger konsesjon.

Vannressursloven gjelder også for eldre tiltak

Eldre, pågående vassdragstiltak og grunnvannstiltak som ikke trengte konsesjon etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette i samme omfang som tidligere uten konsesjon etter vannressursloven. Når det gjelder bestemmelsen om minstevannføring, regner vi tiltaket som iverksatt dersom alminnelig lavvannføring var tatt i bruk på det tidspunktet loven trådte i kraft.

Utgangspunktet er at alle vannressurslovens bestemmelser også gjelder eldre vassdrags- og grunnvannstiltak, som var iverksatt før lovens trådte i kraft. Tiltak foretatt før dette må bedømmes etter den lovgivning som da gjaldt om retting, erstatning og straff for forhold i byggefasen. Når det gjelder forhold i driftsfasen og dagens bruk av tillatelsen gjelder vannressurslovens regler.

Hvilke eldre tillatelser gjelder som konsesjon i dag?

Tillatelser etter den tidligere vassdragsloven fra 1940, §§ 104 og 105, eller vedtak etter § 144 om offentlig tilsyn, gjelder som konsesjon etter vannressursloven § 8. Andre tillatelser, for eksempel ekspropriasjonstillatelser, gjelder ikke som konsesjon etter vannressursloven.

Endringer kan være konsesjonspliktige

Dersom du skal ta ut mer vann, endre reguleringsmåte eller hvor mye vann du tar ut når, kan dette være konsesjonspliktig. For eldre anlegg anbefaler vi at du går rett på konsesjonssøknad dersom endringene kan være til skade eller ulempe. Da vil du også få samlet tiltaket i en tillatelse, noe som vil gi større forutsigbarhet.

I vernede vassdrag kan du ikke endre formål uten konsesjons.
Konsesjonspliktige vassdragstiltak i vernede vassdrag, som har vært innstilt i fem år eller mer, kan ikke gjenopptas uten konsesjon.

NVE kan vedta at et eldre anlegg må ha konsesjon

I særlige tilfeller eller ved sterke miljømessige hensyn, kan NVE kalle inn til konsesjonsbehandling. Vannforskriften setter krav til at alle vannforekomster skal oppnå og kjemisk og økologisk tilstand eller godt potensial. Et sterkt miljømessig hensyn kan derfor være behov for å sette vilkår som et bidrag til å nå miljømålene i et vassdrag.

Når NVE fatter et vedtak om å kalle inn til konsesjonsbehandling, blir tiltaket ulovlig dersom det ikke sendes inn en konsesjonssøknad innen en gitt frist.

NVE kan også i særlige tilfeller endre vilkårene i konsesjoner gitt etter eldre lovgivning. Det kan være aktuelt dersom forholdene har endret seg, kunnskapsgrunnlaget er blitt bedre eller fordi de opprinnelige forhold ble feilbedømt på tidspunktet tillatelsen ble gitt.

Les mer i forskrift om rammer for vannforvaltningen: FOR-2006-12-15-1446.

Vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag

I vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag er det egne bestemmelser om gjennomføring av tiltak. Du kan lese om disse her.

Verneplan for vassdrag

Her kan du lese mer om vernede vassdrag. Stortinget har i seks omganger vernet 388 vassdrag mot kraftutbygging.

Vassdragsvernet omfatter både hele vassdrag, deler av vassdrag eller områder som er definert på annen måte.

Les mer om vedtakene på NVEs nettsider.

Særregler for vernede vassdrag

Nedbørfelt eller delnedbørfelt utgjør vanligvis grensene for et vernet vassdrag. Vernet gjelder først og fremst mot kraftutbygging, men verneverdiene bør også legges til grunn ved tillatelse til andre inngrep.

Vassdragsvernet er lovfestet i vannressursloven. Forholdene i vernede vassdrag skal tas vare på gjennom særregler for vernede vassdrag i vannressursloven. Blant annet står det at NVE skal legge vesentlig vekt på verneverdiene når vi fatter vedtak etter vannressursloven.

Når kommunen vedtar rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven skal de også passe på at forholdene i vernede vassdrag ivaretas. Det er laget rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. Retningslinjene gjelder følgende deler av det enkelte verneobjekt avgrenset slik:

- vassdragsbeltet, det vil si hovedelver, sideelver, større bekker, sjøer og tjern og et område på inntil 100 meters bredde langs sidene av disse
- Andre deler av nedbørfeltet som det er faglig dokumentert at har betydning for vassdragets verneverdi.

Kommunen kan fastsette bredden på kantsonen i medhold av plan- og bygningsloven.

Tiltak i vernede vassdrag som alltid er konsesjonspliktige

I vernede vassdrag er disse tiltakene alltid konsesjonspliktige:

- Å ta i bruk eksisterende anlegg i vernede vassdrag til nye formål.
- Endring i igangværende virksomhet innenfor eksisterende konsesjon i vernede vassdrag dersom det vil påvirke verneverdiene.
- Gjenopptakelse av virksomhet i vernede vassdrag som har vært innstilt i minst 5 år

I tillegg er det i vernede vassdrag unntak fra regelen om at man kan foreta opprenskning eller påfyll av masse inntil den dybde eller bredde som vassdraget hadde for 5 år siden. Det betyr at du må undersøke om tiltaket er konsesjonspliktig før du setter i gang.

Forvaltning av vernede vassdrag

Kommunen bør klassifisere vassdragene i kommuneplanens arealdel

Forvaltningen av vernede vassdrag differensieres etter verneverdier og arealtilstand. I forbindelse med utarbeiding av kommuneplanens arealdel, bør vassdragene inndeles i klasse for avveining av verne- og brukerinteresser og avklaring av eventuelle konflikter.

Tiltak som berører både vernede vassdrag og vern etter naturmangfoldoven skal behandles etter naturmangfoldloven

Dersom et område er vernet etter naturmangfoldloven, gjelder reglene i eller i medhold av naturmangfoldloven foran reglene i vannressursloven.

Les mer i forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag: FOR-1994-11- 10-1001.

Se vannressursloven § 33 om bestemmelser om forholdet til vern etter naturmangfoldloven.

Nasjonale laksevassdrag

Stortinget har vedtatt et beskyttelsesregime for et nasjonale laksevassdrag. I vannressursloven er det bestemt hvordan dette skal følges opp i enkeltsaksbehandling.

I nasjonale laksevassdrag må tiltak vurderes særlig opp mot beskyttelsesregimet for laks. Også tiltak oppstrøms lakseførende strekning må vurderes. Dersom et tiltak kommer i konflikt med beskyttelsesregimet og avbøtende tiltak ikke er tilstrekkelig kan det ikke gis tillatelse. Beskyttelsesregimet gjelder kun for laks.

Vassdragstiltak i nasjonale laksevassdrag

I vannressursloven står det at "når et treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep".

Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder (St. prp. nr. 32 (2006-2007))

Vannressursloven § 35 a

Forholdet til annet regelverk

I tillegg til vannressursloven vil du som tiltakshaver ofte måtte forholde deg til andre bestemmelser gitt i lov, forskrift eller plan. Noen av disse er omtalt nærmere her.

Vassdragsforvaltning er sektorovergripende

Forvaltning av vassdragene skjer etter mange lover og forvaltes av ulike myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt.

Kommunen er myndighet etter plan- og bygningsloven og lokal håndhever av forurensingsloven. Statsforvalteren har blant annet ansvar for anadrom fisk etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, enkelte bestemmelser i vannressursloven, forurensingsloven og generelt regionalt naturmangfold. Fylkeskommunen har blant annet ansvar for koordinering etter vannforskriften, deler av forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og kulturminneloven. NVE er vassdragsmyndighet for de fleste bestemmelsene i vannressursloven.

Vi vil i denne delen av veilederen gi informasjon om noen av lovene som kan være aktuelt for vassdragstiltak.

Samordning med annet regelverk

Her får du en oversikt over lover NVE kan vedta samordning med. Det betyr at tiltaket kan behandles etter annet regelverk istedenfor konsesjon etter vannressursloven.

Tillatelser etter andre lovverk kan noen ganger erstatte konsesjon etter vannressursloven

Konsesjonspliktige tiltak som ikke trenger bestemmelser om vannføring og vannstand kan samordnes. Det betyr at NVE kan fastsette at konsesjonspliktige tiltak som inngår i, for eksempel reguleringsplan etter plan- og bygningsloven, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven. Samordning er mulig hvis hensynene vannressursloven skal ivareta blir tilstrekkelig ivaretatt gjennom planbehandlingen, og at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser som blir berørt.

Forutsetningen er at virkningene tiltaket vil ha for allmenne interesser er godt nok opplyst og at bestemmelser til reguleringsplanen kan ivareta de hensynene som vannressursloven skal ivareta. NVE kan fremme innsigelse til planer som ikke ivaretar hensynet til allmenne interesser i vassdraget tilstrekkelig.

NVE kan også vedta at tiltak som får tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, ikke trenger konsesjon etter vannressursloven. Her gjelder de samme kriteriene som for samordning med plan- og bygningsloven. Siden forskrift om fysiske tiltak i vassdrag gjelder vannlevende organismer, må tiltak som samordnes med forskriften ikke ha nevneverdige ulemper for andre allmenne interesser, herunder verneverdier i vernede vassdrag.

Det er vannressursloven som avgjør hvilke lover og bestemmelser som kan gi tillatelser istedenfor konsesjon etter vannressursloven. For en fullstendig liste over disse, se utvidbar boks under.

Oversikt over lover NVE kan vedta samordning etter

NVE kan bestemme at det ikke er nødvendig med konsesjon for tiltak som

- er tillatt i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven (LENKE TIL KAP)
- må ha tillatelse etter lov om laksefisk og innlandsfisk § 7 eller § 10
  - I praksis: Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag (LENKE TIL KAP)
- må ha tillatelse etter forurensningsloven § 11
- må ha dispensasjon fra vernevedtak etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77 eller utføres som skjøtselstiltak etter naturmangfoldloven § 47
- er godkjent med hjemmel i forskrift etter skogbrukslova § 7 eller jordlova § 11

Vannressursloven § 20 (samordning)

Se mer om samordning i kapitlet Andre fysiske tiltak i vassdrag

Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven er den sentrale loven om arealforvaltning.

Les mer om plan og bygningsloven på NVEs informasjonssider om arealplanlegging

Forholdet til kommunens areal- og reguleringsplaner

Du må avklare om tiltaket er i tråd med kommunens planer

Arealdelen av plan- og bygningsloven omfatter også vassdrags- og grunnvannstiltak som påvirker arealbruken. En konsesjon etter vannressursloven gir ikke automatisk tillatelse til endret arealbruk etter plan- og bygningsloven. Du må derfor kontakte kommunen og avklare om tiltaket er i tråd med kommunens planer.

Dersom det allerede foreligger en konsesjon, må avklaringen mot planer etter plan- og bygningsloven gjøres i ettertid. Kommunen avgjør hvordan dette skal gjøres etter plan- og bygningsloven, enten i form av en planbehandling eller som en dispensasjonssak. Energianlegg er unntatt fra krav om reguleringsplan.

Anlegg som ikke er omfattet av konsesjonen må behandles av kommunen

For mange tiltak, for eksempel vannuttak og regulering til akvakulturanlegg, behandler NVE kun relevante hjelpeanlegg, for eksempel vannuttak og vannledning fram til selve anlegget. Arealbruken for selve anlegget behandles etter plan- og bygningsloven. For enkelte tiltak, for eksempel drikkevannsforsyning, med svært lang vannvei, kan det være hensiktsmessig at kommunen behandler vannveien sammen med anlegget. NVE gjør en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av hvilke deler det er nødvendig å behandle i konsesjonssøknaden.

Reguleringsplan kan erstatte konsesjon

Behandling etter plan- og bygningsloven skal i stor grad ivareta de samme hensyn som en konsesjonsbehandling etter vannressursloven. Det er derfor en åpning i vannressursloven for at NVE kan beslutte at en reguleringsplan kan gjelde istedenfor en konsesjon etter vannressursloven. Det er dette vi kaller samordning. Det kan ikke være bestemmelser om minstevannføring og vannstand i en reguleringsplan. Hvis du planlegger tiltak som innebærer vannuttak og/eller regulering av vassdraget kan vi som hovedregel ikke bruke samordning.

NVE kan fremme innsigelse til reguleringsplan

Alle planer etter plan- og bygningsloven som kan ha virkning for vassdrag eller grunnvann skal sendes til NVE. NVE vil gi innspill til planprosessen som ansvarlig vassdragsmyndighet og nasjonal myndighet for skred og flom. Som vassdragsmyndighet, har NVE myndighet til å fremme innsigelse til arealplaner etter plan- og bygningsloven.

Innsigelse kan for eksempel være aktuelt dersom det fremmes en plan som er i strid med en gitt konsesjon med tilhørende vilkår. NVE vil også fremme innsigelse hvis konsekvensene av et vassdragstiltak ikke er tilstrekkelig vurdert i planen, dersom planen ikke ivaretar de samme hensyn som en konsesjon ville gjort, eller NVE er usikre på om vassdragstiltaket ville få konsesjon etter vannressursloven.

ⓘ Du finner veiledning for hvordan naturfare og vassdrag skal hensyntas ved utarbeidelse av arealplaner på NVEs sider om arealplanlegging

Forholdet til byggesaksbehandling

Et tiltak som har konsesjon etter vannressursloven er unntatt fra byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven, forutsatt at tiltaket er i samsvar med plan- og bygningslovens bestemmelser med tilhørende forskrifter, kommuneplanens arealdel og reguleringsplan.

Du som har fått konsesjon er ansvarlig for at tiltaket gjennomføres i samsvar med bestemmelsene i plan- og bygningsloven og gjeldende underliggende forskrifter.

📖 Byggesaksforskriften (FOR 2010-03-26-488) § 4-3.

Bestemmelsene i plan- og bygningsloven om tekniske krav (§ 29-5) og krav til produkter til byggverk (§ 29-7) med tilhørende deler av byggteknisk forskrift (TEK 17) (FOR-2017-06-19-840) gjelder så langt de passer for nevnte tiltak.

Forholdet til konsekvensutredninger

Alle må gjøre en konsekvensutredning (KU) på et nivå som er tilpasset tiltakets omfang.

Dersom du planlegger et større utbyggingstiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn så må du først utarbeide en melding med forslag til program for utredningsarbeidet (KU-program).

Det er laget en egen forskrift om konsekvensutredninger, med hjemmel i plan- og bygningsloven. Den gir en oversikt over hvilke tiltak som *alltid* skal skal ha melding med forslag til utredningsprogram.

Forskriften lister også opp en rekke tiltak der ansvarlig myndighet, skal *vurdere* om tiltaket kan få vesentlige virkninger slik at det kreves konsekvensutredning. Ved behandling etter vannressursloven skal disse alltid konsekvensutredes, men ikke ha melding med forslag til utredningsprogram.

Andre tiltak som har virkninger for vassdrag

Andre tiltak, som ikke er direkte vassdragstiltak og som behandles etter annet lovverk, kan likevel ha konsekvenser for vassdrag, f.eks. nydyrking, større veganlegg og industriområder. I disse sakene vil NVE normalt ikke være ansvarlig myndighet, men komme inn som høringsinstans. Det er viktig at det gjøres en vurdering i meldingsfasen om et prosjekt kan ha konsekvenser for vassdrag. NVE kan da vurdere forholdet til vannressursloven samtidig som det avgis uttalelse til meldingen.

📖 Plan- og bygningsloven kapittel 14 https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71

Forskrift om konsekvensutredninger FOR-2017-06-21-854

Lakse- og innlandsfiskloven og forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Lakse- og innlandsfiskloven og lovens forskrift om fysiske tiltak i vassdrag er sentralt i vassdragstiltak som berører vannlevende organismer, og særlig laks- sjøørret- og åleførende strekning i vassdrag og/eller der det er elvemusling.

Formålet med loven og forskriften

Lakse- og innlandsfiskelovens formål er å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder, samt andre ferskvannsorganismer, forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere.

Forskrift om fysiske tiltak har til hensikt å ta vare på vassdragsmiljøene og artene som lever i og ved disse, og at eventuelle tiltak skal foregå på en forsvarlig måte innenfor akseptable rammer. Uten tillatelse er det forbudt å sette i verk «fysiske tiltak som medfører eller kan medføre fare for forringelse av produksjonsmulighetene for fisk og andre ferskvannsorganismer.» (§ 1).

Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Lov om laksefisk og innlandsfisk mv. (lakse- og innlandsfiskloven)

Tiltak som ikke trenger konsesjon kan være søknadspliktige etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

Selv om tiltaket du planlegger ikke trenger konsesjon etter vannressursloven, kan det allikevel være du må søke om tilltatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, en forskrift som har hjemmel i lakse- og innlandsfiskloven.

Du må søke fylkeskommunen eller Statsforvalteren

Myndighet etter forskriften er delt mellom fylkeskommunen og Statsforvalteren.

Det betyr at du må søke Statsforvalteren dersom tiltaket er på en strekning med sjøvandrende laksefisk, ål, innlandsfiskarter som bleike og namsblank og elvemusling.

Fylkeskommunen har ansvaret for tiltak i vassdrag eller deler av vassdrag som ikke fører anadrome laksefisk eller kreps. Dersom det på den aktuelle strekningen finnes arter eller bestander av innlandsfisk som fylkeskommunen ikke har forvaltningsansvar for, skal avgjørelsen fattes i samråd med Statsforvalteren.

Konsesjonspliktige tiltak kan samordnes med behandling etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

NVE kan også bestemme at *tiltak som trenger konsesjon* etter vannressursloven, kan behandles etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag istedenfor. Det er det vi kaller samordning. Det er en forutsetning at behandling etter forskriften ivaretar de samme interessene som en konsesjonsbehandling ville gjort. Det betyr at om det er andre vesentlige interesser enn vannlevende organismer, som forskriften ikke dekker, for eksempel landskap, verneverdier i vernede vassdrag osv., kan vi ikke samordne. Vi kan heller ikke samordne dersom det er tvil om tiltaket vil kunne få konsesjon.

- Samordning
- Andre fysiske tiltak i vassdrag

Det er forbudt å sperre fiskens frie gang uten konsesjon etter vannressursloven

Det står i lakse- og innlandsfiskloven at det forbudt å sperre fiskens frie gang uten konsesjon fra vannressursloven. Det betyr at du må søke NVE om tillatelse, og NVE må vurdere om fordelene er større enn ulempene slik at vi kan gi tillatelse, eller om tiltaket må avslås. Det betyr også at slike tiltak ikke kan kan samordnes.

Vannbruksplaner eller flerbruksplaner

Her kan du lese mer om vannbruksplaner og flerbruksplaner for vassdrag.

I de fleste vassdrag er det mange brukere. Det kan være hensiktsmessig å lage en vannbruksplan eller flerbruksplan, for ulik bruk av vassdraget, for eksempel vannuttak, grusuttak osv. Det er det de som har interesser i vassdraget som gjør sammen. I slike planer kan dere samordne bruken og tiltakene som må til for å bedre tilstanden i vassdraget.

Dersom vassdraget krysser kommunegrenser kan planene også få status som fylkesdelplan. Slike planer er ikke automatisk rettslig bindende. De kan få rettslig bindende status dersom de innarbeides i eller gjøres til en del av kommuneplan eller kommunedelplan.

Samlet planlegging av ulike tiltak innen ett vassdrag bør fortrinnsvis skje etter reglene i plan- og bygningsloven.

Se vannressursloven § 22

Vannforskriften

Norge har innført EUs vanndirektiv i norsk rett gjennom forskriften om rammer for vannforvaltningen. Dette gir også føringer for behandling etter vannressursloven.

Hovedformålet med vannforskriften er å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet, og om nødvendig iverksette forebyggende eller forbedrende miljøtiltak for å sikre god miljøtilstand i ferskvann, grunnvann og kystvann.
Vannforskriften gir rammer for fastsettelse av miljømål som sikrer en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene våre. Vannforskriften gjelder for alt overflatevann, som for eksempel innsjø, magasin, elv, bekk, kanal, fjord eller kyststrekning, eller deler av disse, eller en avgrenset mengde grunnvann innenfor en eller flere akvifer.

Målet er å sikre en mer helhetlig og økosystembasert vannforvaltning i Norge. Dette gjøres gjennom regionale vannforvaltningsplaner med tiltaksplaner for alle vannregionene i Norge. I disse forvaltningsplanene er det satt miljømål for alle vannforekomster. Det generelle målet for alle vannforekomster er å opprettholde eller oppnå "god økologisk tilstand" i tråd med nærmere gitte kriterier. For noen vannforekomster der det er gjennomført fysiske endringer, f.eks. i forbindelse med vannkraft eller flomvern, vil dette målet ofte ikke være oppnåelig uten at tiltakene går på bekostning av samfunnsnytten. Disse vannforekomstene blir omtalt som "sterkt modifiserte vannforekomster", og målet for disse er å oppnå "godt økologisk potensial", noe som innebærer at miljømålet er tilpasset inngrepets samfunnsnyttige formål.

Se bl.a veileder for bruk av vannforskriften § 12, vurdering av sterkt modifiserte vannforekomsteer, og alle de vedtatte vannforvaltningsplanene på vannportalen sin nettside.

Vannforskriften i konsesjonssøknad

Alle nye tiltak i vassdrag skal vurderes etter kravene i vannforskriften § 12. Det betyr at du som søker må beskrive hvordan tiltaket vil påvirke status for vannforekomsten, og beskrive mulige avbøtende tiltak. NVE må gjøre en vurdering av det samme før vi fatter vedtak.

Hvordan du beskriver dette står omtalt i søknadsmal for det enkelte tiltak. Søknadsmalene finner du her: Fremgangsmåte for å søke

Innkalling til konsesjonsbehandling som virkemiddel i arbeidet med vannforskriften

NVE har et såkalt sektoransvar i arbeidet med vannforskriften. Det betyr at vi må bruke de virkemidlene vi har i lovene vi har ansvar der vi mener det kan bidra til en bedre status for vassdragene. Vårt virkemiddel for vassdragstiltak som ikke er energianlegg er innkalling til konsesjonsbehandling.

I særlige tilfeller kan vi derfor bestemme at et eldre vassdragstiltak uten konsesjon må ha konsesjon. Det betyr at det blir ulovlig å fortsette dersom den som har tiltaket ikke sender inn en konsesjon innen en gitt frist (normalt seks måneder). Vassdrag som er prioritert i vannforvaltningsplaner og der vi ser at vilkår om avbøtende tiltak eller stans i virksomheten kan være aktuelt kan være et slikt særlig tilfelle. Ofte vil det første, vilkår i konsesjon, være mer aktuelt.

Se mer om innkalling til konsesjonsbehandling:

Saksgang for konsesjonsbehandling

Eldre anlegg uten konsesjon

Ekspropriasjon

Ekspropriasjon benyttes når det ikke er mulig å inngå minnelig avtaler med de som eier grunn eller har fallrettighet. Forutsetningen for å gi tillatelse er at nytten uten tvil er større enn skaden.

Ekspropriasjon er en tvungen overføring av eiendomsrett eller andre formuesrettigheter mot erstatning.

En konsesjon gir ikke automatisk eiendoms- og fallrettighet

En konsesjon etter vannressursloven innebærer ingen automatisk rett til overta andres eiendom- eller fallrettigheter for å gjennomføre tiltaket.

NVE forutsetter at tiltakshaver forsøker å inngå frivillige avtaler med berørte grunneier eller rettighetshavere. Dersom dette ikke lar seg gjøre, kan det søkes om tillatelse til ekspropriasjon for vassdrags- og grunnvannstiltak. NVE behandler søknaden etter *oreigningslova.*

Forutsetningen for at det skal kunne gis tillatelse til ekspropriasjon er at fordelene ved tiltaket uten tvil er større enn ulempene. Saksbehandlingen må følge reglene fastsatt i oreigningslova.

Eiendomsforhold i vassdrag og grunnvann

Vassdragene tilhører eieren av den grunn de dekker. En viktig begrensning i eierens rådighet er forbudet mot å iverksette vassdragstiltak som kan medføre nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser, med mindre det er angitt eksplisitt i vannressursloven (for eksempel gjenoppretting av vassdragets løp), eller har konsesjon. Se mer under tiltak som alltid er konsesjonspliktige eller kan gjennomføres uten konsesjon.

Vannet er ikke underlagt privat eiendomsrett, og er derfor en fellesressurs

Det er bare selve grunnen og rådigheten over vassdraget med den naturlige vannføringen, som er underlagt privat eiendomsrett. En grunneiers rett til rådighet over vassdraget omfatter ikke nødvendigvis rett til å regulere vannet, det vil si endre vannføringen i vassdraget ved å magasinere vannet, eller ved å overføre vann til et annet vassdrag når slik bruk er konsesjonspliktig, eller medfører brudd på aktsomhetsplikten. Grunneierne kan kreve erstatning for skade som en regulering eller overføring påfører dem.

Grunnvann tilhører eieren av den grunnen som grunnvannet befinner seg i eller under.

- Les mer i lov om oreigning av fast eiendom (oreigningslova) § 2.
- Vassdragsloven (1940) §§ 2-6 gjelder fortsatt for fastsettelse av grenser mellom eiendommer i vassdrag.
- For naboer i vassdrag gjelder grannelova med noen unntak gitt i vannressursloven § 6.
- Krav til innhold i søknad om ekspropriasjon finner du under fremgangsmåte for å søke.

Definisjoner

Her har vi samlet definisjoner av ord og uttrykk som er lurt å forstå hvis du skal søke om konsesjon til et vassdrags- eller grunnvannstiltak.

Vassdrag

Vannressursloven definerer alt stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, med tilhørende bunn og bredder inntil høyeste vanlige flomvannstand regnes som vassdrag jf. vannressursloven § 2. (Høyeste vanlige flomvannstand er flomvannstanden ved den høyeste flom som erfaringsmessig kan påregnes i gjennomsnitt hvert tiende år jf. vannressursloven § 3.)

Selv om vassdrag på enkelte strekninger renner under jorden, eller under isbreer, regnes det i sin helhet som vassdrag. Vannløp uten årssikker vannføring regnes også som vassdrag dersom det adskiller seg tydelig fra omgivelsene.

I tillegg gjelder vannressurslovens regler om vassdrag for kunstige vannløp med årssikker vannføring, unntatt ledninger og tunneler, og kunstige vannmagasiner som står i direkte samband med grunnvannet eller et vassdrag.

Mot sjøen gjelder vannressursloven så langt:

- vassdraget ved midlere vannføring ligger over havets nivå ved alminnelig lavvannstand, eller:
- bunnen er preget av tilløp til ferskvann.

Grunnvann

Grunnvann er vann i den mettede sonen i grunnen, jf. vannressursloven § 2.

Vassdragstiltak

Vassdragsanlegg og alle andre tiltak i vassdraget som kan påvirke vannføringen, vannstanden, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet eller den fysiske og kjemiske vannkvaliteten på annen måte enn ved forurensning.

Grunnvannstiltak

Grunnvannstiltak er ikke definert i vannressursloven, men inkluderer tiltak og inngrep som kan påvirke grunnvannets mengde, kvalitet, grunnvannstand eller strømningsforhold.

Eksempler på grunnvannstiltak er:

- Tiltak i løsmasser og fjell, som masseuttak, tunneler, energibrønner og grunnarbeider.
- Tiltak som hindrer naturlig infiltrasjon og strømning, som for eksempel tunnelbygging, asfaltering, spunting, kanalisering og drenering, kan også påvirke grunnvann.
- Omfattende tilførsel av vann til grunnvannet

Vassdragsanlegg

Bygning eller konstruksjon i eller over vassdrag, bortsett fra luftledninger. Eksempler på vassdragsanlegg er dammer, rørgate/vannledninger, terskler, bruer, kulverter, bygninger i/ved vassdrag, tømmerrenner (fløtning) osv.

Se lenke til damtilsynets definisjon av dammer og vassdragsanlegg.

Allmenne interesser

Uttrykket "allmenne interesser" brukes blant annet i vannressursloven §§ 8, 41 og 45, og kan ha noe forskjellig mening i ulike lovverk. I vannressursloven skal uttrykket tolkes vidt. I hovedsak faller ideelle eller ikke-økonomiske interesser inn under begrepet.

Eksempler kan være fiskens frie gang, alminnelig vannforsyning, allmenn ferdsel, biologisk mangfold, friluftsliv, hensyn til flom og skred, kulturminner, landskapsverdier, verna vassdrag, hydrologiske målestasjoner med videre.

Private interesser kan anses som en allmenn interesse dersom de samlet sett får betydning for mange mennesker.

Alminnelig lavvannføring

Alminnelig lavvannføring er en konstruert størrelse, som beregnes ut fra registrerte vannføringsverdier. Den varierer avhengig av nedbørmengde og den naturlige reguleringsevnen (selvreguleringen) i vassdraget. På Vestlandet, med hyppige mildværsperioder vinterstid, vil alminnelig lavvannføring normalt være høyere enn på Østlandet, som vanligvis har en langt mer stabil vinter. Spesifikk alminnelig lavvannføring (målt i liter per sekund og km^2 for hele nedbørfeltet) øker med økende selvregulering og økende årlig nedbør.

Årssikker vannføring

I vannressursloven er årssikker vannføring definert som: "vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt".

Vassdrag som fryser igjen om vinteren (når middeltemperaturen er under frysepunktet) har fortsatt årssikker vannføring, fordi dette ikke er det samme som at vassdrag tørker ut.

Om det er årssikker vannføring i et vassdrag avhenger av størrelsen og egenskapene til vassdragets nedbørfelt (feltkarakteristikker). Generelt er det større sannsynlighet for at vassdrag med små nedbørfelt naturlig tørker ut enn vassdrag med store nedbørfelt. Små nedbørfelt med innsjøer/tjern, eller som inneholder areal dekket av våtmark (blant annet myr) og/eller isbreer, har større sannsynlighet for å ha årssikker vannføring enn vassdrag uten disse egenskapene.

Vannløp uten årssikker vannføring regnes også som vassdrag hvis det skiller seg tydelig fra omgivelsene.